

МОНІТОРИНГ ОЦІНЮВАННЯ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМАНСЬКОМУ НУС У 2020/2021 Н.Р.

Орієнтація Уманського НУС на студента, як споживача освітніх послуг, в системі управління якістю освітнього процесу означає, по-перше, визначення ступеня задоволеності здобувачів вищої освіти організацією навчально-виховного процесу, по-друге, така оцінка необхідна для коригування дій в освітніх процесах шляхом внесення змін в освітні програми, управління, організацію та технології навчання. Отож, мета анкетування – моніторинг задоволеності студентів наданням освітніх послуг.

Моніторинг задоволеності здобувачів вищої освіти проводився шляхом on-line опитування. Учасники анкетування – студенти денної та заочної форми навчання, які навчаються за такими ступенями вищої освіти як молодший бакалавр (5,5%), бакалавр (44,5%), магістр (41,2%), доктор філософії (8,8%). Всього опитано 308 студентів по спеціальностях «Економіка», «Маркетинг», «Облік і оподаткування», «Фінанси, банківська справа та страхування», «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», «Комп'ютерні науки» «Менеджмент», «Готельно-ресторанна справа», «Туризм», «Публічне управління та адміністрування», «Філологія», «Біологія», «Екологія», «Науки про Землю», «Садівництво та виноградарство», «Технології захисту навколишнього середовища», «Захист та карантин рослин», «Харчові технології», «Технології харчування», «Агроінженерія», «Лісове господарство», «Садово-паркове господарство», «Геодезія і землеустрій», «Агрономія» та загалом по факультетах (рис.1).

Рис. 1. Активність респондентів по факультетах (у відсотках)

На запитання «Як Ви оцінюєте рівень якості надання освітніх послуг Уманським НУС?» 59,7% респондентів із числа опитаних здобувачів вищої освіти зазначили, що високо, 32,1% – достатньо, 6,8% – задовільно, 1,3% – незадовільно (рис. 2.).

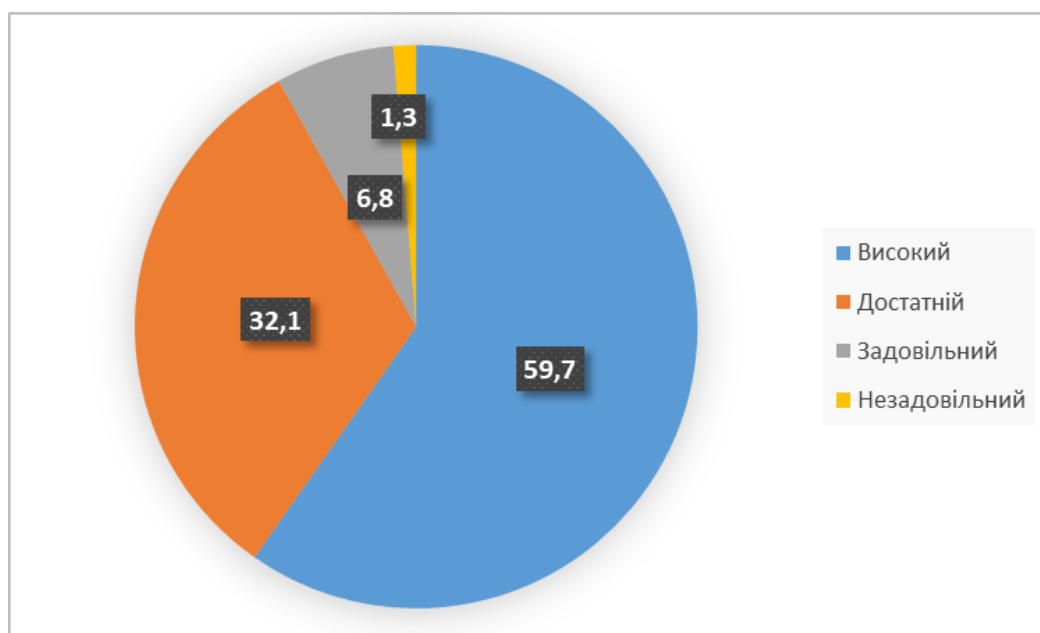

Рис.2. Оцінка рівня якості надання освітніх послуг (у відсотках)

Порівняно з минулорічними показниками висока оцінка рівня якості надання освітніх послуг зросла на 51,5%.

274 учасників опитування (89,0%) задоволені тим, що навчаються на обраній спеціальності, 31 здобувач (10,0%) – частково задоволені, 3 студенти (1,0%) – не задоволені. Причиною свого невдоволення студенти вбачають власне розчарування в обраній спеціальності.

На запитання анкети «Які проблеми, на Вашу думку, найбільшою мірою ускладнюють навчання за обраною спеціальністю?» здобувачам пропонувалось обрати відповідь із наступного переліку (кількість варіантів вибору не обмежувалася): необхідність поєднувати навчання і роботу; особиста неорганізованість; надмірний обсяг навчального навантаження; незручний розклад; відсутність такту і педагогічної майстерності при викладанні окремих дисциплін; відсутність перспектив працевлаштування; вплив з боку інших студентів; недостатнє забезпечення навчально-методичною літературою та власне розчарування в обраній спеціальності. Узагальнені результати відображені у таблиці 1.

За результатами опитування здобувачів вищої освіти усіх рівнів перші три позиції посіли наступні проблеми: необхідність поєднувати навчання і роботу (відзначили 32,8% опитаних), особиста неорганізованість (22,7%), надмірний обсяг навчального навантаження (22,1%).

Які проблеми найбільшою мірою ускладнюють навчання, на думку опитаних здобувачів

Перелік проблем	Кількість здобувачів	Відсоток
Необхідність поєднувати навчання і роботу	101	32,8
Особиста неорганізованість	70	22,7
Надмірний обсяг навчального навантаження	68	22,1
Незручний розклад	40	13,0
Відсутність такту педагогічної майстерності при викладанні окремих дисциплін	33	10,7
Відсутність перспектив працевлаштування	27	8,8
Вплив з боку інших студентів, що перешкоджають прояву Ваших здібностей під час навчальних занять	21	6,8
Недостатнє забезпечення навчально-методичною літературою	18	5,8
Власне розчарування в обраній спеціальності	11	3,6

На наступні запитання анкети «Чи знаєте Ви, що Ваше навчання відбувається у відповідності до затвердженої освітньої програми?» та «Чи ознайомлені Ви з цілями та змістом освітньої програми» отримані наступні відповіді (рис. 3).

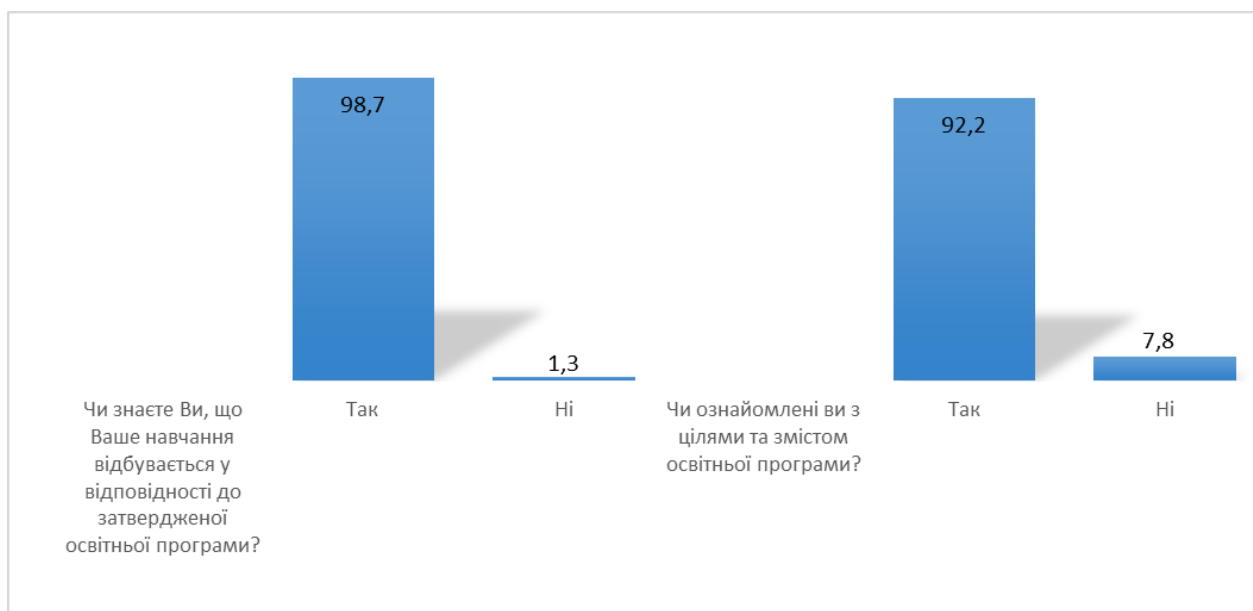

Рис. 3. Інформованість здобувачів вищої освіти про цілі, зміст та завдання освітньої програми (у відсотках)

Позитивним моментом є те, що 98,7% респондентів знають про основний документ, який регламентує процес їх навчання, та 92,2% – ознайомлені з цілями та змістом освітньої програми. Із них 68,6% стверджують, що структура

освітньої програми відповідає їхнім очікуванням, 26,6% – частково відповідає, лише 1,9% – не відповідає, 2,9% – важко відповісти (рис. 4).

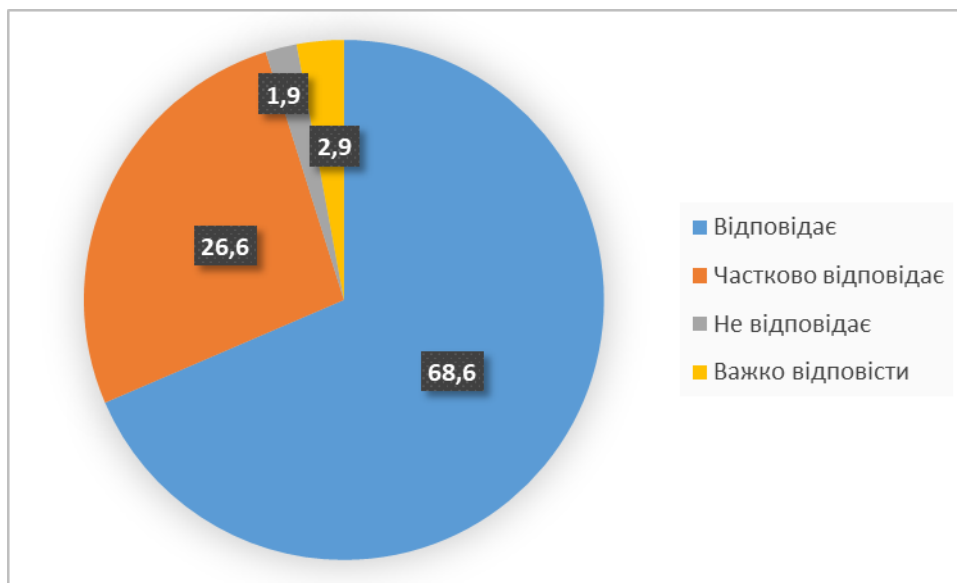

Рис. 4. Відповідність структури освітньої програми очікуванням здобувачів вищої освіти (у відсотках)

Здобувачі вищої освіти оцінювали ефективність методів і методику викладання навчальних дисциплін за обраною спеціальністю, а також рівень стимулювання їх до самоосвіти й науково-дослідницької діяльності. Узагальнені відповіді представлені у табл. 2 та табл. 3.

Таблиця 2

Оцінка здобувачами вищої освіти ефективності методів викладання і навчання, які застосовуються в освітній програмі

Варіанти відповіді	Результати опитування
Висока	224 особи (72,8%)
Середня	83 особи (27,0%)
Низька	1 особа (0,3%)

Таблиця 3

Рівень стимулювання здобувачів вищої освіти до самоосвіти й науково-дослідницької діяльності за освітньою програмою

Варіанти відповіді	Результати опитування
Високий	131 особа (42,5%)
Достатній	143 осіб (46,4%)
Задовільний	31 особа (10,1%)
Незадовільний	3 осіб (1,0%)

Як свідчать результати опитування, більшість здобувачів задоволені ефективністю методів викладання і навчання та рівнем стимулювання до самоосвіти.

Оскільки структура освітніх програм за спеціальностями передбачає індивідуальний вибір здобувачами вищої освіти навчальних дисциплін, починаючи із II семестру, 87,0% опитаних респондентів підтвердили реалізовану ними можливість самостійного обрання навчальних дисциплін для подальшого вивчення з метою формування індивідуальної освітньої траєкторії, 5,8% опитаних засвідчили часткову реалізацію такої можливості через недостатню кількість бажаючих здобувачів відповідного рівня і спеціальності для формування групи та здобувачі першого року навчання (7,1%), які ще не мали такої можливості.

Узагальнені відповіді по запитаннях наявності можливості та реалізації вільного вибору дисциплін для формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачами представлені на рис. 5.

Рис. 5. Наявність можливості та реалізації вільного вибору дисциплін (у відсотках)

Блок запитань щодо якості освітнього процесу дозволяє визначити рівень задоволення здобувачів вищої освіти якістю викладання дисциплін та системою оцінювання.

Відповідаючи на запитання з приводу видів аудиторних занять, які переважають у студентів, 59,1% опитаних відзначили лекції, 20,5% – практичні заняття, 11,0% – лабораторні заняття та 9,4% – семінарські заняття.

Респондентам було запропоновано визначити результативність залучення професіоналів-практиків, експертів та представників роботодавців до викладання окремих освітніх компонентів та організації освітнього процесу за спеціальностями. Отримані за результатами анкетування дані дозволяють визначити, що в переважній більшості (90,3%) студенти бажають переймати досвід професіоналів-практиків безпосередньо в навчальному процесі, 8,8 % – сумніваються в цьому та лише 0,9% – не бажають.

Також здобувачам вищої освіти було запропоновано вказати, яким чином вони дізнаються про форми контролю, порядок і критерії оцінювання під час вивчення навчальних дисциплін (рис. 6).

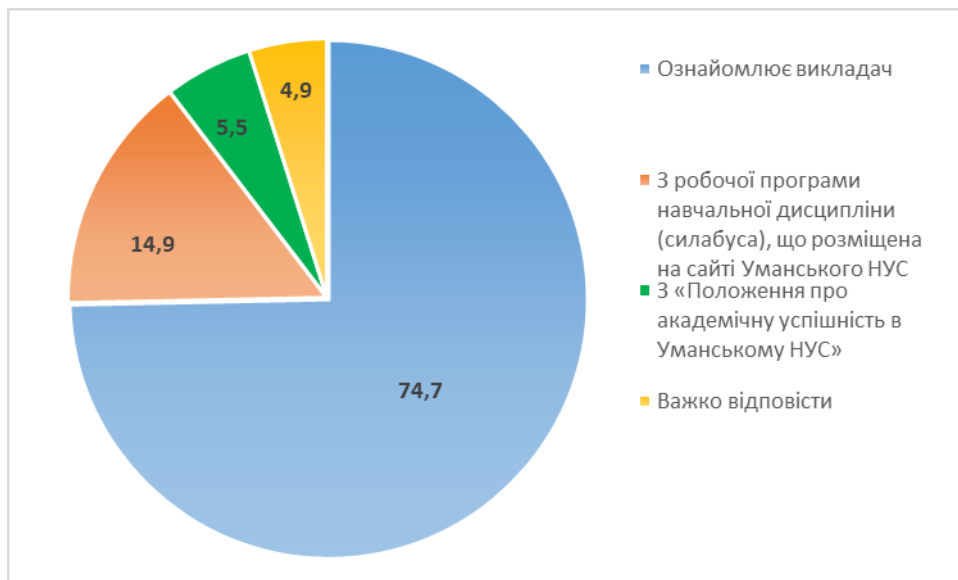

Рис. 6. Ознайомлення здобувачів вищої освіти із формами контролю, порядком і критеріями оцінювання під час вивчення навчальної дисципліни (у відсотках)

Процедури забезпечення якості оцінювання передбачають попереднє ознайомлення студентів з існуючими методами оцінювання, критеріями виставлення оцінок, які оприлюднені і знаходяться у відкритому доступі (зокрема на веб-сайті університету). Дані, отримані за результатами анкетування, свідчать, що у переважній більшості (74,7 %) викладач пояснює студентам методи і критерії оцінювання на початку вивчення курсу.

З поміж всіх наявних способів контролю знань при проведенні екзамену 31,5% опитаних здобувачів вищої освіти найбільш об'єктивним вважають електронне тестування, 29,5% – комбінацію екзаменаційних питань і тестових завдань, 21,2 % – співбесіду, 12,3% – тестування (у письмовій формі), 5,2% – розв'язування конкретних ситуаційних завдань та 1 студент вважає, що найкращим варіантом є досягнутий практичний результат здобувача.

Важливо відзначити достатній рівень чинної системи оцінювання результатів навчання студентів університету. На запитання «Чи об'єктивна, на Вашу думку, чинна система оцінювання результатів навчання студентів в університеті?» 84,8% опитаних здобувачів відповіли ствердно, 13,3% вважають чинну систему частково об'єктивною та лише 1,9% – не об'єктивною.

Щодо запитання «Чи є у Вас можливість, при потребі, оскарження процедури проведення та результатів контрольних заходів?» більшість опитаних (88,0%) відповіли «Так», 9,4% – не знають про таку можливість, або у них не виникла необхідність оскарження, 2,6% – не мають такої можливості з невідомих причин.

Освітня програма та навчальний план передбачають практичну підготовку здобувачів вищої освіти, яка дає можливість здобути компетентності, потрібні для подальшої професійної діяльності. Опитування здобувачів з цього питання (рис. 7) показує достатній рівень обсягу практичної підготовки (на це вказали 70,8% респондентів), частково задоволені обсягом

практики – 21,8% опитаних та 7,5% вважають, що практики зі спеціальності замало.

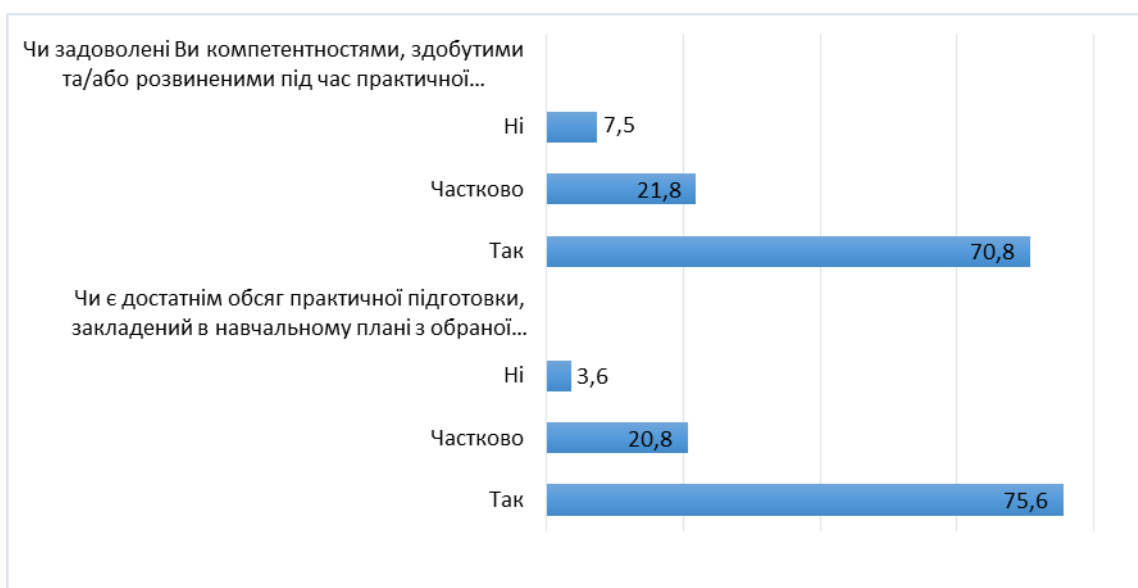

Рис. 7. Задоволеність обсягом практичної підготовки та компетентностями, здобутими та/або розвиненими під час практичної підготовки? (у відсотках)

Результати опитування продемонстрували також високу частку задоволеності здобувачами вищої освіти тими фаховими компетентностями, які вони здобули та/або розвинули під час практичної підготовки.

Адміністрація Університету приділяє особливу увагу якості навчальних ресурсів та відповідає за забезпечення ефективної й безперебійної роботи комп'ютерної та мережевої інфраструктури, інформаційних сервісів Уманського НУС та їх розвиток у відповідності до вимог користувачів.

Здобувачі вищої освіти оцінювали також доступність та якісний рівень підручників, методичних вказівок, конспектів лекцій в електронній та друкованій формах; комп'ютерне забезпечення освітнього процесу. Узагальнені результати опитування представлені у табл. 4 та табл. 5.

Таблиця 4

Доступність здобувачам вищої освіти підручників, методичних вказівок, конспектів лекцій в електронній та друкованій формах

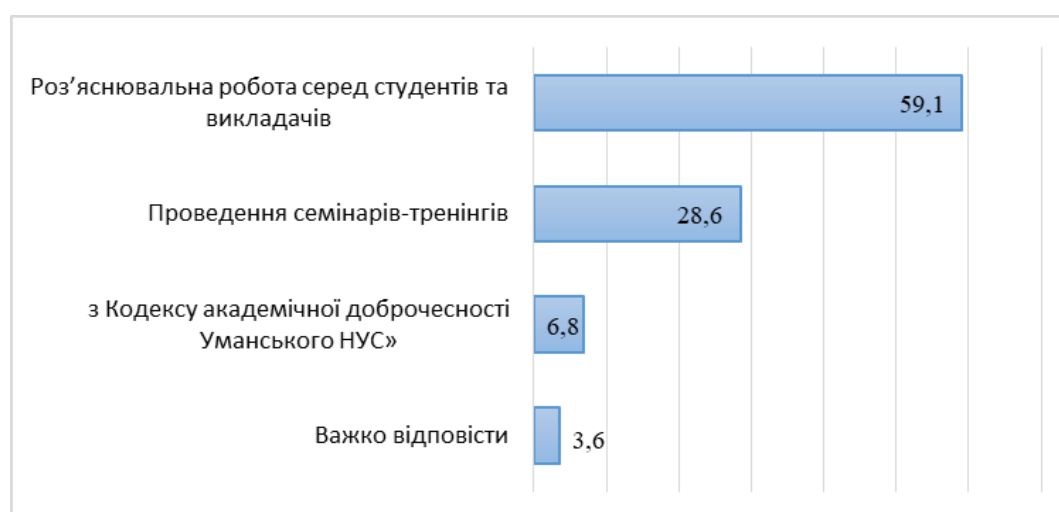
Варіанти відповіді	Результати опитування
Так	236 осіб (76,6%)
Частково	67 осіб (21,8%)
Ні	3 осіб (1,0%)
Важко відповісти	2 осіб (0,6%)

**Рівень відповідності освітнім потребам комп'ютерного забезпечення
освітнього процесу в Уманському НУС**

Варіанти відповіді	Результати опитування
Так	204 особи (66,2%)
Частково	87 осіб (28,3%)
Ні	17 осіб (5,5%)

Університет популяризує академічну доброчесність та використовує відповідні технологічні рішення як інструменти протидії порушенням академічної доброчесності. Відповідно на запитання «Чи ознайомлені Ви із принципами академічної доброчесності?» 80,2% опитаних відповіли, що ознайомлені з принципами академічної доброчесності, 13,0% – частково і 6,8% – ще не встигли ознайомитися.

На запитання «Яким чином популяризується академічна доброчесність в Уманському НУС?» здобувачам пропонувалось обрати відповідь із наступного переліку (кількість варіантів вибору не обмежувалася). Узагальнені результати ілюструє рис. 8.

**Рис. 8. Популяризація академічної доброчесності в Уманському НУС
(у відсотках)**

Опитування стосовно дотримання і популяризації в Уманському НУС академічної доброчесності стосувалося також питань плагіату та корупції (рис. 9).

За результатами опитування можна зробити висновок, що, на думку опитуваних студентів, спостерігається тенденція покращення ситуації стосовно проявів академічної недоброчесності. 69,8% студентів із загальної кількості опитаних стверджують, що під час навчання в Університеті не зустрічались із проявами недоброчесності.

Рис. 9. Які прояви академічної недоброчесності зустрічались Вам в Університеті? (у відсотках)

Здобувачам вищої освіти було запропоновано визначити із перерахованих варіантів, які санкції щодо студентів можуть бути доцільними у разі виявлення і доведення академічної недоброчесності (рис. 10).

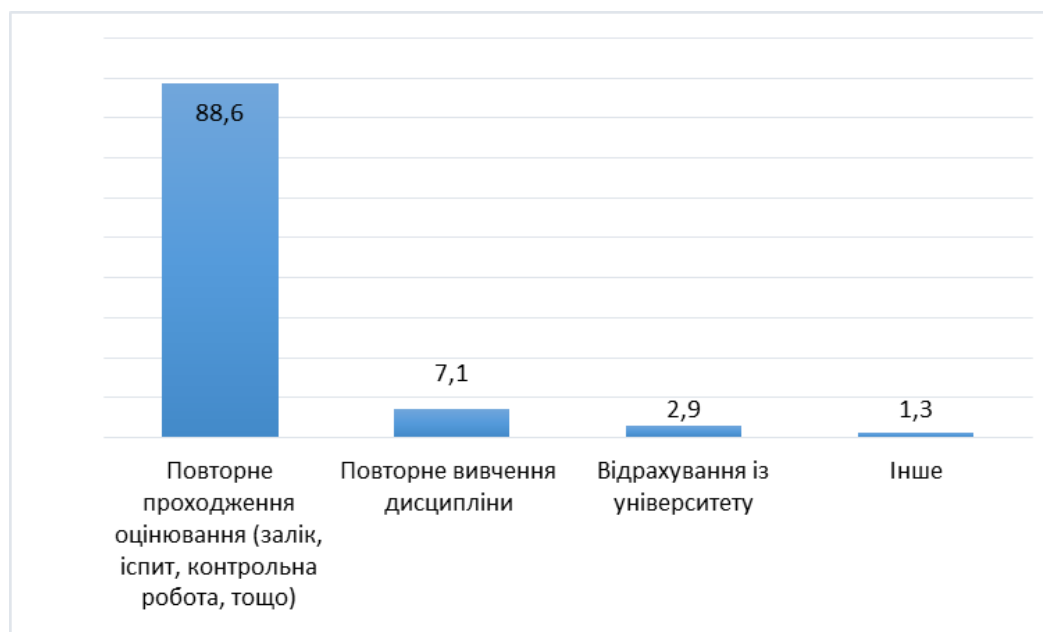

Рис. 10. Санкції щодо студентів, які є доцільними у разі виявлення і доведення академічної недоброчесності (у відсотках)

Варіант повторного проходження оцінювання (залік, іспит, контрольна робота) отримав найвищий відсоток (88,6%), повторне вивчення дисципліни – 7,1%, відрахування із університету – 2,9%, серед інших варіантів санкцій (1,3%) – був варіант «зрозуміти і пробачити», «попередження, а потім відрахування», «не знаю».

Під час опитування здобувачів вищої освіти було важливо проаналізувати їх потреби та інтереси. За результатами анкетування щодо безпечності освітнього середовища для життя і здоров'я студентів, їх соціальної підтримки

Університетом можна зробити висновок, що відповідні послуги надаються на високому рівні і задовольняють більшість студентів. Узагальнені результати відображені на рис. 11 та рис. 12.

Рис. 11. Фактори забезпечення безпеки освітнього середовища для життя та здоров'я (у відсотках)

За результатами опитування перші три позиції для створення безпечного освітнього середовища для життя та здоров'я здобувачів вищої освіти належать закладам громадського харчування (університетській їдальні) – 67,5%, розвитку спорту – 54,5% та безпечним умовам проживання у гуртожитку – 48,4%.

При проведенні анкетування досліджувалась також наявність процесів, що підтримують студентів під час навчання, якщо у них виникають значні труднощі чи проблеми.

Рис. 12. Напрями надання соціальної підтримки (у відсотках)

72,4% опитаних здобувачів вищої освіти задоволені рівнем організації роботи студентського самоврядування в Уманському НУС, 22,7% – задоволені частково, і лише 4,9% – незадоволені. Відповідно багато студентів приймають

активну участь (36,0%) у заходах, які проводяться студентським самоврядуванням, 39,0% – задіяні в таких заходах по мірі своїх можливостей, 25,0% – участі не приймають.

За результатами анкетування лише 18,5% опитаних здобувачів брали участь у програмах міжнародної академічної мобільності, 81,5% – не бажали, або не мали такої можливості. З перерахованих проблем, які виникають при бажанні брати участь у міжнародному обміні чи стажуванні, 54,9% здобувачів вказали на невелику кількість місць за програмами міжнародної академічної мобільності, 31,8% – недостатню кількість пропозицій закордонних вузів-партнерів та 26,6% – наявну різницю у навчальних планах різних закладів вищої освіти (рис. 13).

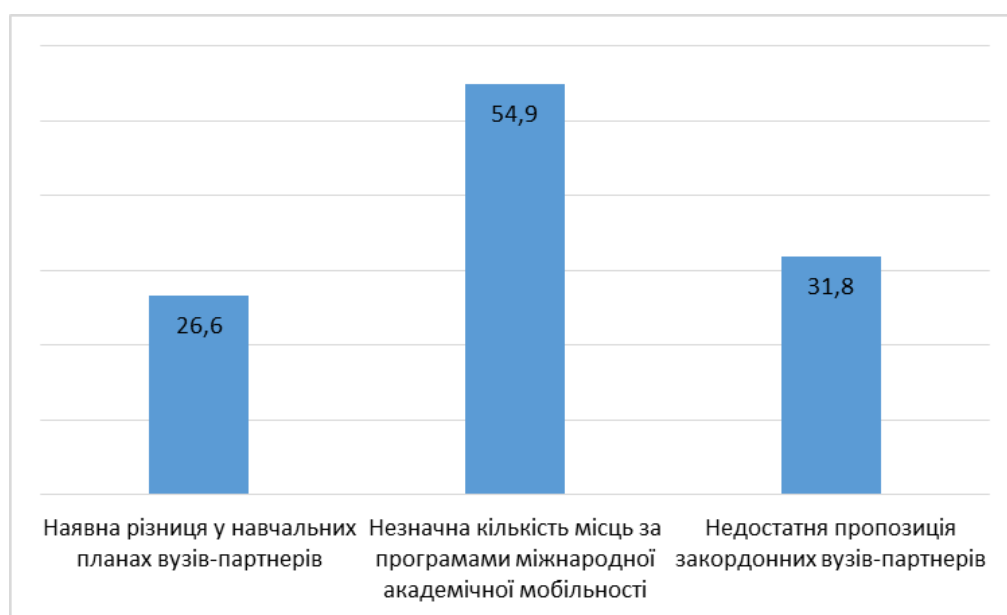

Рис. 13. Проблеми участі здобувачів вищої освіти у програмах міжнародної академічної мобільності (у відсотках)

Варто пам'ятати той факт, що задоволеність студентів якістю освітнього процесу в цілому та якістю освітніх програм, зокрема, є основним із основних факторів.

На запитання «Що, на Вашу думку, слід змінити в освітній програмі для Вашої спеціальності?» 165 студентів (53,6%) із загальної кількості опитаних відповіли, що нічого не слід змінювати і їх все влаштовує. Позитивними є і такі відповіді: *«корективи, які були запропоновані мною раніше, наразі вже враховані»*, *«змін не пропоную, все на високому рівні»*. Інша половина респондентів мала окремі пропозиції і зауваження для поліпшення якості навчання та викладання за освітніми програмами. Розподіл отриманих відповідей систематизований нами у табл. 6.

На думку здобувачів вищої освіти, факторами, які удосконалюють навчальний процес, є широка комп'ютеризація навчального процесу, впровадження нових і коригування існуючих навчальних курсів і програм з урахуванням побажань студентів.

Пропозиції здобувачів вищої освіти для поліпшення якості навчання та викладання за освітніми програмами

Напрями поліпшення	Пропозиції з удосконалення якості освітнього процесу
Організація навчального процесу	<p>Розширити перелік спеціалізованих фахових дисциплін. Зменшити кількість лекцій і збільшити кількість практичних занять Збільшити кількість практичних занять, які проводяться на підприємствах чи конкретних об'єктах. Залучати до викладання занять фахівців зі спеціальності. Під час занять використовувати більше ситуаційних задач, цікавих семінарів-тренінгів. Проводити більше практичних занять у формі діалогу. Проводити більше занять із програмним забезпеченням по спеціальності. Знизити рівень складності вивчення вищої математики. Збільшити кількість годин, які передбачені навчальним планом на вивчення іноземної мови. Зменшити кількість годин, передбачених для вивчення соціально-гуманітарних дисциплін. Зменшити кількість курсових робіт.</p>
Забезпечення вільного вибору дисциплін	<p>Розширити перелік вибіркових освітніх компонентів. Запровадити дисципліни, які навчатимуть фінансовій грамотності. Виключити дисципліни «Інтелектуальна власність», «Охорона праці», або зробити їх вибілковими.</p>
Організація виробничої практики	<p>Розширювати перелік підприємств-баз проходження практики, у т.ч. за кордоном. Виробничу практику проводити у підприємствах різних форм власності. Збільшити обсяг часу, відведеного на проходження наукової практики.</p>

На думку здобувачів вищої освіти не всі дисципліни, що вивчаються, необхідні для їх професійної діяльності, тому метою вільного вибору дисциплін є забезпечення якісної студентоорієнтованої підготовки, яка в майбутньому дозволить випускникам працевлаштуватись.

Результати проведеного анкетування дозволяють керівництву Університету більш раціонально підійти до питань удосконалення навчально-методичного супроводу освітнього процесу.

Загальні висновки та рекомендації

1. Зважаючи на усе вищезазначене, можна зробити загальний висновок – освітні послуги в Університеті надаються на достатньо високому рівні і задовольняють більшість студентів-отримувачів послуг. 59,7% респондентів вказали на високу їх якість, що в порівнянні з минулорічними показниками більше на 51,5%.

2. Позитивним моментом є те, що 92,2% опитаних здобувачів вищої освіти ознайомлені з цілями та змістом освітньої програми. Із них 68,6% стверджують, що структура освітньої програми відповідає їхнім очікуванням, 26,6% – частково відповідає.

3. Серед проблем, які найбільшою мірою ускладнюють навчання, на думку опитаних, є необхідність поєднувати навчання і роботу (32,8%).

4. Варто відмітити високий рівень (84,8%) чинної системи об'єктивного оцінювання результатів навчання студентів за всіма спеціальностями.

5. 87,0% опитаних здобувачів підтвердили реалізовану можливість самостійного обрання навчальних дисциплін для їх подальшого вивчення, 5,8 % – засвідчили часткову реалізацію через недостатню кількість бажаючих для формування групи та здобувачі першого року навчання (7,1%) – ще не мали такої можливості.

6. Опитування здобувачів щодо практичної підготовки показує достатній рівень її обсягу: 75,6% респондентів повністю задоволені здобутими та/або розвиненими компетентностями під час практичної підготовки.

7. Більшість опитаних (76,6%) задоволені якістю і доступністю підручників, методичних вказівок, лекцій та комп'ютерним забезпеченням освітнього процесу.

8. 69,8% студентів із загальної кількості опитаних стверджують, що не зустрічались із проявами академічної недоброчесності в Університеті.

9. За результатами анкетування щодо безпечності освітнього середовища для життя і здоров'я студентів, їх соціальної підтримки Університетом можна зробити висновок, що відповідні послуги надаються на високому рівні і задовольняють більшість здобувачів.

З метою удосконалення та покращення освітніх послуг, які надає Університет пропонується вжити наступних заходів:

1. Проводити опитування студентів щодо задоволеності освітніми програмами та якістю надання освітніх послуг щорічно. Відстежувати позитивну динаміку та виявляти слабкі чи проблемні зони з метою вжиття своєчасних заходів.

2. Деканатам, викладачам, кураторам академічних груп усіх факультетів своєчасно знайомити здобувачів вищої освіти усіх рівнів із цілями та змістом освітніх програм, основними положеннями організації освітнього процесу в Уманському НУС.

3. Систематично проводити методичні семінари по інноваційних методах навчання та викладання.

4. Науково-педагогічним працівникам практикувати сучасні активні форми роботи (майстер-класи, навчальні дискусії, мозковий штурм, тренінги, ділові ігри, вирішення ситуаційних завдань тощо). Обов'язково включати різні форми проведення навчальних занять при викладанні освітніх компонентів усіх освітніх програм.

5. Збільшити кількість практичних занять, спрямованих на формування практичних фахових компетентностей здобувачами вищої освіти; виїзних навчальних практик для кращого засвоєння теоретичного матеріалу.

6. Для проведення аудиторних та позааудиторних занять залучати професіоналів-практиків та експертів у даній галузі.

7. Проводити моніторинг якості організації вибору навчальних дисциплін для формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів вищої освіти. При перегляді освітньої програми та навчального плану розширювати перелік вибіркового дисциплін фахової підготовки.

8. Гарантам освітніх програм і керівництву факультетів при перегляді освітніх програм враховувати пропозиції здобувачів вищої освіти для поліпшення якості навчання та викладання в Університеті.

9. Розширювати міжнародну академічну мобільність, активізувати співпрацю з іншими навчальними закладами для обміну досвідом.